

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

**МАТЕРІАЛИ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”**

м. Полтава, 31 березня 2026 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (31 березня 2026 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2026. 176 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Юрченко С.О. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Тищенко В.М. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол № 9 від 27 квітня 2026 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

Самородов В. М., Чеботарьова Л. В. АКАДЕМІК МИКОЛА ГРИШКО (1901–1964) – ПОСТАТЬ, ОСЯЯНА ТВОРЧИМ ГОРІННЯМ	8
Самородов В. М., Шиян О. О. Є. С. ГУРЖІЙ (1906-1983): З ПЛЕЯДИ МАЙСТРІВ-СЕЛЕКЦІОНЕРІВ	11
Самородов В. М., Шиян О. О. ВИЗНАНИЙ СЕЛЕКЦІОНЕР І ОСВІТЯНИН: ДО 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ТИЩЕНКА	14
Шокало Н. С. ШЛЯХ ТА ДОСЯГНЕННЯ ВИДАТНОГО СЕЛЕКЦІОНЕРА	17
Вергунов В. А. КУЛЬТУРА РИЦИНИ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ УРОДЖЕНЦЯ ПОЛТАВЩИНИ, АКАДЕМІКА В. Г. РОТМІСТРОВА (ДО 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	19
Олешко Я. В. ШТУЧНИЙ ДОБІР ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН: ІСТОРІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ	24
Білявська Л. Г., Мудряк М. О. РОЗВИТОК НАСІННИЦТВА СОЇ В УКРАЇНІ	26

СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЯХ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР

Барилко М. Г., Захаренко В. А. ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДИКИ ГІБРИДИЗАЦІЇ ГОРОШКУ ПОСІВНОГО (ЯРОГО)	29
Білинська О. В., Усова З. В., Реліна Л. І., Богуславський Р. Л., Усова Н. О. РІЗНОМАНІТТЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>Aegilops</i> spp. ЗА СПЕКТРАМИ ЗАПАСНИХ БІЛКІВ ЕНДОСПЕРМУ	31
Чернобай С. В., Рябчун В. К., Мельник В. С., Капустіна Т. Б., Щеченко О. Є. ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ОЗНАК ТРИТИКАЛЕ У СЕЛЕКЦІЙНИХ РОЗСАДНИКАХ ПЕРШОГО ТА ДРУГОГО РОКУ	35
Чернобай Ю. О., Рябчун В. К., Кузьмишина Н. В., Шиянова Т. П. ЗБЕРІГАННЯ НАСІННЯ ЗРАЗКІВ ПОМІДОРА ЇСТИВНОГО У КОНТРОЛЬОВАНИХ УМОВАХ	38
Чернишенко П.В., Скидан В.О., Глибокий О.М., Шелякін В.О. ВИЗНАЧЕННЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ СОЇ ЗА УРОЖАЙНІСТЮ ТА СТАБІЛЬНІСТЮ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ НАСІННЯ	40

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

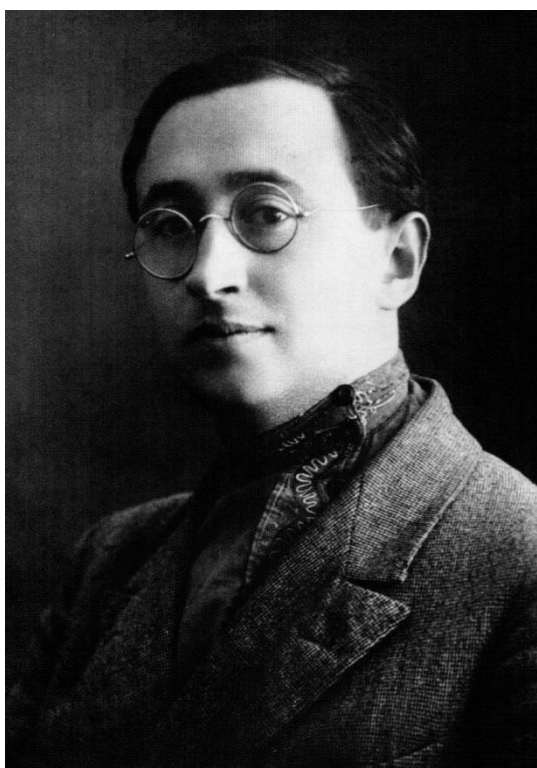
АКАДЕМІК МИКОЛА ГРИШКО (1901–1964) – ПОСТАТЬ, ОСЯЯНА ТВОРЧИМ ГОРІННЯМ

Самородов В. М., доцент кафедри захист рослин¹

Чеботарьова Л. В., завідувач сектору науково-дослідного відділу фондів²

¹ Полтавський державний аграрний університет

² Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

М.М. Гришко

Микола Миколайович наголошував, що саме в Полтаві в нього, тоді ще зовсім малого хлопчика, зародилася любов до рослин, «до пізнання і розумного використання їх властивостей». Вона, за словами академіка, й визначила його подальшу долю – бути агрономом [3].

У 1925 році Микола Гришко закінчив Полтавський агрокооперативний політехнікум (нині це – Полтавський державний аграрний університет), отримавши диплом із відзнакою. Тут він сформувався як фахівець – сортознавець з дослідної справи пройшовши школу справжнього знавця цього напрямку – професора В.І. Сазанова [1]. Тому не дивно, що на здібного випускника звернуло увагу керівництво навчального закладу. Його направили до Києва для здобуття, окрім агрономічної, ще й педагогічної освіти.

Згодом Микола Гришко більш ніж 20 років присвятив викладанню агрономічних дисциплін у Києві, Сумах, Чернігові, Глухові [3]. Але де б він не працював скрізь продовжував займатися дослідницькою роботою, надто із дослідження генетичних ресурсів польових культур. Микола Миколайович не тільки вивчав їх біологічні особливості, виділивши найпродуктивніші культивари, а й почав збирати їхні кращі місцеві зразки та форми. Їх, у вигляді відібраних найкращих чистих ліній він наполегливо впроваджував у виробництво. Тим самим дослідник підтверджував ідеї М.І. Вавилова, адже залучав адаптований матеріал до селекційного процесу. У Майнівському сільськогосподарському технікумі М.М. Гришко навіть організував інтродукційний пункт Всесоюзного інституту прикладної ботаніки та нових культур (1928 р.). Все це принесло свої плоди: ще будучи досить молодою людиною, Микола Миколайович здобув професорське звання. Його дуже поважали студенти, причому не лише рідного біологічного, а й інших факультетів, і залюбки відвідували цікаві лекції, які він читав.

Микола Гришко першим написав і видав україномовний «Курс загальної генетики» (1933 р.) Підручник незабаром перевидали російською мовою, й він став базовим уже для всього колишнього СРСР. Пізніше, у співавторстві з професором Л.М. Делоне Микола Миколайович написав «Курс генетики». Цей підручник побачив світ у 1938 році, здобувши популярність у тодішньому освітянському середовищі. У повоєнні роки його було перевидано в Югославії [2, 3].

Незважаючи на успіх у педагогічній діяльності, Микола Гришко згодом обрав-таки інший шлях – зосередився лише на науковій роботі. Всесвітню славу він здобув як генетик [2]. Адже його дослідження були присвячені з'ясуванню природи статі конопель, а головне – шляхам її регуляції [2]. Таким чином було з'ясовано, що в основі механізму статевої диференціації конопель лежить не перекомбінація окремих хромосом у процесі мейозу, а повторюване поєднання геномів чоловічих та жіночих гамет [2]. Виведені ним разом із учнями нові сорти конопель давали на 30-50% більше волокна і були придатні до механізованого збирання. Вже у 1940 році вони займали величезні посівні площі, відіграли величезну роль у якості вихідного матеріалу в подальшій селекції однодомних конопель [2]. До речі, вчені з Франції, Польщі, Італії, Угорщини почали використовувати розроблені М.М. Гришком селекційно-генетичні методи.

Результатом копіткої роботи Миколи Гришка на селекційній ниві стало присудження йому, без захисту докторської дисертації найвищого

М.М.Гришко аналізує селекційний матеріал

наукового ступеня – доктора сільськогосподарських наук. Це відбулося у 1936 році, а через три роки його обрали дійсним членом (академіком) Академії наук України (нині Національна академія наук України) (1939 р.) і членом її президії та призначили директором Інституту ботаніки (1939-1944). Саме у цей період, цькування, яких зазнали провідні радянські генетики у 1940-х роках, не минули й академіка М.М. Гришка. У згаданий час, Миколу Миколайовича, як завідувача кафедри генетики та селекції тодішнього Київського університету імені Тараса Шевченка було визнано вейсманістом і відсторонено від керівництва. Згодом її розформували, і навіть вилучили із бібліотеки вишу підручники з генетики авторства М.М. Гришка [2]. Але це не зламало його, не змусило відступити від наукових і людських позицій – він залишився вірним генетиці [2, 3].

Найулюбленішим дітищем Миколи Миколайовича став Центральний республіканський ботанічний сад АН УРСР, який розбудовували під його керівництвом. Вже у березні 1944 року, очолюваний Миколою Миколайовичем невеличкий колектив фронтників та жінок–співробітників взявся за роботу. З часом їх сад перетворився на Національний ботанічний сад НАН України (НБС), якому в 1991 році присвоїли ім'я його головного стратега – академіка Миколи Гришка. Національний ботсад, який розкинув свої шати над схилами Дніпра у Києві, є не лише зеленою перлиною України, її візитівкою, а й живим пам'ятником вченому. Адже він завжди підкреслював: «Ми будемо Ботанічний сад на віки. Сад буде в числі найкращих у світі». На думку М.М. Гришка, Сад мав «... бути центральним республіканським заповідником видових, а з багатьох рослин – і сортових скарбів». Як бачимо, в цьому вчений не помилився [3].

Нині у колекціях НБС зберігається понад 13 тис. видів і форм рослин з усіх куточків земної кулі. Становлення й вивчення їх значною мірою пов'язані з діяльністю М.М. Гришка та його учнів і послідовників [4]. На підтвердження цього нагадаємо, що М.М. Гришко керував розбудовою НБС від 1944 по 1958 рр. Під його керівництвом була проведена величезна робота зі створення колекційного фонду рослин, надто таких важливих, як азалії, бузок та троянди. Останні поклали початок таким всесвітньо відомим моно садам НБС, як Розарій та Сирингарій. Сьогодні їх колекції є найбільшими в Україні як за площею, так і за видовим і сортовим складом, а також за кількістю відвідувачів та екскурсантів [4].

Як бачимо, усе викладене – краще підтвердження творчої індивідуальності М.М. Гришка, його впливу на стан та розвиток прикладної ботаніки, генетики, сортознавства та селекції в Україні.

Список літературних джерел

1. В. І. Сазанов : портрет розбудовника сільськогосподарської дослідної справи та громадянина / уклад. : Вергунов В. А., Самородов В. М. ; наук. ред. Вергунов В. А. Полтава : РВВ ПДАА. 2011. 174 с.

2. Голда Д. М. Генетика. Історія. Відкриття. Персоналії. Терміни. Київ : Фітосоціоцентр. 2004. 128 с.

3. Гришко-Богменко Б. К., Пилипчук О. Я. Микола Миколайович Гришко. Київ : Наук. думка. 1995. 125 с.

4. Самородов В. М., Байрак О. М. Чувікіна Н. В., Рахметов Д. Б. Клименко С. В., Буюн Л. І., Буйдін Ю. В. Академік Гришко М. М. – видатний український фахівець із дослідження сортів рослин. Plant varieties Studying and Protection. 2016. 33 (4). С. 94–99.

Є. С. ГУРЖІЙ (1906-1983): З ПЛЕЯДИ МАЙСТРІВ-СЕЛЕКЦІОНЕРІВ

Самородов В. М., доцент кафедри захист рослин¹

Шиян О. О., завідувач відділу природи²

¹ *Полтавський державний аграрний університет*

² *Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського*

Є. С. Гуржій

Минуло 120 років (01(14) березня) від народження знаної вченої в галузі селекції та насінництва, докторки сільськогосподарських наук (1970), професорки (1972) Євдокії Сидорівни Гуржій (1906-1983) [2]. Отож маємо нагоду проаналізувати її внесок у науковий селекційний простір України, надто галузі коноплярства, якій ця достойниця віддала більше як 50 років життя [1, 2, 3]. Воно було непростим, адже припало на перетин двох століть, та перехрестя трьох воєн. Але не дивлячись на ці соціальні потрясіння, подекуди злиденне, жалюгідне і голодне існування, дівчина із периферійного полтавського села (Перервинці) на Лубенщині здобула Всеукраїнське визнання [2].

Було всього – активна участь в колективізації, безперервна громадська робота, навчання в Золотоніському сільськогосподарському технікумі, праця агрономом на Чернігівщині, а згодом захоплення науковою діяльністю. Воно розпочалося в 1932 році в тодішньому Всесоюзному науково-дослідному інституті луб'яних культур на Сумщині у старовинному місті Глухові [2]. І як подарунок долі – діяльність в галузі коноплярства під керівництвом видатного українського вченого всесвітнього виміру – генетика, селекціонера та ботаніка